

פרשת כי תבוא

הליכות עולם לוי

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

זמן ר"ת	צאת השבת	חלקת נרות	לוח אור החיים
20:20	19:33	18:44*	י-ם
20:17	19:31	18:41	ת"א
20:19	19:33	18:43	חיפה
20:19	19:32	18:42	ב"ש

* לנוהגים 40 דק': 18:24

היום אם בקולו

והנה כבר לימדנו הזוהר הקדוש בכמה מקומות (עיין לדוגמא בתיקוני זוהר תיקון ס"ט) שמשנה רבנו הוא יהיה הגואל לעתיד לבוא, וביאר אור החיים הקדוש בתחילת פרשת תצוה, שיש בכוחו של משה לעכב את הגאולה עד בוא מועד בו יהיו ראויים להגאל, וכלשונו והגאולה הרביעית תלוי בזכות משה, ולזה **נתארך הגלות, כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצוות אין משה "הפּיץ" לגאול עם בטלנים מן התורה**. עכ"ל. ולכך נראה שרמזו רבותינו באומרם שקללות של כי תבוא משה מפי עצמו אמרם, מכיון שהסרת הקללות תלויה בתשובה, וכאשר ישובו בתשובה הרי הם נגאלים, לכך תלה את הקללות במשה, לומר לך שכל זמן שאין עם ישראל כביכול משה רבנו מקלל ומעכב.

ובזה נבין הבדל נוסף, שהקללות שבפרשת בחוקותי נאמרו בלשון רבים, שכן הם תלויים בעונש בלבד, ואחר שירצו את עונשם שיבוא על כללות האומה, די בכך והם נגאלים בזמן שנקצב לגאולה. אבל הקללות שבכי תבוא נאמרו על הגלות האחרונה, והיא כאמור תלויה בתשובה ובשל כך אין זמן קצוב לגאולה, ומאותה סיבה נאמרו בלשון יחיד, לומר שכל אחד ואחד מעם ישראל יכול לעכב את הגאולה ולהמשיך את הקללה, מפני שהגאולה תלויה בתשובת כלל עם ישראל. ובזה גם נבין את כפל הקללות, שכן כאשר הגאולה תלויה בכללות, די שילקו האומה בכללות, אך מכיון שהגאולה תלויה במעשה כל איש ואיש, א"כ לוקים בכפלים על היחיד ועל הכלל.

ואולם גם נחמה יש לנו בכך, שהנה הטעם בכל זה מפני שגאולה זו כשמה כן היא תהיה גאולה אחרונה, דהיינו שלא יהיו אחריה עוד גלויות, ולכן חייבים להיות הראויים ביותר לכך בלא שום חטא ועוון, וא"כ גם השכר יהיה בהתאם, שכן אז ימחה הקב"ה מן העולם את כל האומות שהרעו לנו, שלא בראם והשאירם בעולם אלא לרדות בהם את ישראל, אבל כעת שעם ישראל כולו עשה תשובה, אין בהם טעם יותר. וכמו שסיים הרמב"ן (שם) את דבריו וז"ל, והגאולה בברית ההיא השנית, גאולה שלמה מעולה על כולם וכו', והבטיח (בפרשת נצבים אחר שיעשו תשובה) והטיבך והרבך מאבותיך, שהיא הבטחה לכל שבטי ישראל, לא לששית העם. ושם הבטיח שיכרת ויכלה המגלים אותנו, שנאמר ונתן ה' אליהך את כל האלות האלה על אויביך ועל שונאיך אשר רדפוך, והנה אויביך ושונאיך רמז לשתי האומות אשר ירדפו תמיד אחרינו, [הלא הם אדום וישמעאל שכלה ונחרצה יעשה ה' עמהם בקרוב, על כל פשעיהם ומרעליהם], ואלה דברים יבטיחו בגאולה העתידה הבטחה שלמה יותר מכל חזיונות דניאל. עכ"ל.

ויש עוד נחמה שאין זמן לגאולה, שכן אם נעשה תשובה מיד אנו נגאלים בלא שום עיכוב, והם הם דברי אליהו הנביא לר' יהושע בן לוי (מבואר בסנהדרין צ"ה), לשאלתו מתי יבוא משיח, שענהו בלשון הפסוק (תהילים צ"ה ז') היום אם בקלל תשקעו, "היום" כפשוטו ממש, דהיינו ברגע זה ממש יכולה להיות הגאולה, רק אם בקולו תשמעו. אחים יקרים, נמצאים אנו בימי הרחמים, אמרו רבותינו מפני מה קוראים פרשת כי תבוא לפני ראש השנה, כדי שתכלה שנה וקללותיה, והיינו בודאי להזכירנו במה תלויים ועומדים קללותינו רק בתשובתנו, והרי ימי התשובה לפנינו, אם רק נטה אוזן ונפתח ליבנו, נקרב את הגאולה לעמנו ולא רצונו, ונוכה לראותה במהרה בימינו. ה' יזכנו, אכ"ר.

בפרשתנו מובאים צ"ח קללות בר מינן למי שאינו שומר את התורה והמצוות, וכבר ראינו במקום נוסף שהתורה מביאה כמות גדולה של קללות והוא בפרשת בחוקותי, ישנם כמה הבדלים בין פרשיות הקללות הללו, קללות שבפרשת בחוקותי הקב"ה אמרם ואילו קללות שבכי תבוא משה מפי עצמו אמרם. ועוד הבדל שפרשת בחוקותי כל הקללות נאמרו בלשון רבים, ואילו בפרשת כי תבוא נאמרו בלשון יחיד. הבדל נוסף ומפליא בין שתי פרשיות של קללות אלו והוא, שבפרשת בחוקותי יש בקללות גם הבטחות ונחמות לבני ישראל, וכמו שנאמר בסוף הקללות וְאָף גַּם זֹאת בְּקִיּוֹתֵם בְּאָרֶץ אֲרִיבֵיהֶם לֹא מֵאֲסִתִּים וְלֹא גְעֻלָּתִים לְכַלְתֵּם לְהַפֵּר בְּרִיתִי אִתָּם פִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיהֶם. וְנִכְרַתִּי לָהֶם בְּרִית רָאשֵׁינִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אִתָּם מֵאָרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהִיּוֹת לָהֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי ה'. ואילו בפרשתנו לא נאמרו נחמות כלל לישראל אלא רק קללות. הבדל נוסף שישנו, שבפרשת בחוקותי נאמרו ארבעים ותשע קללות, ואילו בפרשת בחוקותי נאמרו תשעים ושמונה קללות, כפול בדיוק, הלא דבר הוא. והנה הרמב"ן בפרשת בחוקותי (כ"ו ט"ו), האריך להוכיח, מן הכתובים ומן ההיסטוריה, שהקללות שבפרשת בחוקותי הם כנגד חורבן בית ראשון, ואילו קללות שבפרשת כי תבוא הם כנגד בית שני, [ויש סמך לדבריו מדברי זוהר הקדוש בזהר חדש פרשת כי תבוא], ובזה מפרש את ההבדל שבין הפרשיות, שבפרשת בחוקותי נקצב הזמן לגלות, עד שתרצה הארץ את כל שנות השמיטה שלא שבתה בהם, והם שבעים שנה. ואילו בפרשת כי תבוא אין קץ וזמן לגלות, ומבאר שהקללות שבפרשת בחוקותי נאמרו על חורבן בית ראשון, שהיה בעבור עוונות ידועים שהיו בעם, ולכן קצב להם זמן לגלותם, אבל קללות שבפרשת בחוקותי הם כנגד חורבן בית שני, ונענשו על כך שלא קיימו את כל התורה, אע"פ שלא היה בהם עוונות חמורים כמו בבית ראשון.

גם המהרש"א (בחידושי אגדות למגילה ל"א): הלך בדרך זו, ובזה ביאר את השינוי שבפרשת בחוקותי ישנם נחמות ואילו בפרשת כי תבוא לא נאמרו נחמות, ומבאר שהדבר תלוי בתקופות עליהם נאמרו הקללות וז"ל, קללות שבחוקותי נאמרו על בית ראשון, שהיה להם זכות אבות וכמפורש בו וזכרתי את בריתי יעקב וגו', אבל קללות שבכי תבוא נאמרו על בית שני, לכך לא נזכר בהם זכות אבות, שכבר תמו בבית ראשון וכו', ולכך תקן פרשת נצבים קודם ראש השנה, כדי שתכלה קללות שבכי תבוא הנאמר על בית שני קודם ראש השנה, שלעתידי יהיו נגאלים ע"י התשובה כמפורש פרשת נצבים ושבת עד ה' וגו' ושב ה' וגו'. עכ"ל.

ועל פי דרכם נראה לי בס"ד לבאר את שאר ההבדלים בדרך זו שהכל תלוי בתקופות עליהם נאמרו הקללות, אך תחילה נבאר ההבדל שיש בין הגאולה האחרונה לשאר הגאולות, הגאולות הראשונות כמו גאולת מצרים וגאולת בבל, היו מוכרחות מצד זמנם ולא היו תלויות במעשיהם של ישראל, ואע"פ שהיה בהם הרבה חוטאים, נגאלו, כמובן היתה לכך השפעה על טיב הגאולה, אבל מ"מ הם נגאלו. מה שאין כן הגאולה האחרונה שתלויה אך ורק בתשובתם של ישראל, ומפני כן היא מתארכת ומתארכת, עד שעם ישראל ישנו את מעשיהם. [ומפני כך חשבונות רבים היו לקץ ועברו ולא נגאלנו, ולא מפני שטעו בעלי החשבונות, שהיו צדיקים גדולים ומגדולי ישראל, אלא מפני שזמנים אלה הם רק הראויים ומסוגלים, באם וכאשר יעשו ישראל תשובה].

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן בת רחל

הליכות והלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג.)

הנהגות לחודש אלול (המשך, י"ג מידות)

יום מחודש אלול, או לפחות פעם בשבוע ועדיף ביום ששי הרומז ליסוד.

כ. יש מקומות נוהגים מ"ח אלול שאחר מנחה מכריז השמש שובו בנים שובבים, ומנהג יפה הוא. (ברכי יוסף סי' תקפ"א אות י'). ובספר קב הישר (פרק ז') כתב שהקדוש ברוך הוא מכריז בעצמו בכל יום שובו בנים שובבים, וכשיצא הכרוז למעלה הקול נשמע למטה וכו', ונראה שעל סמך זה הוא מה שנוהגין באיזה מקומות להכריז שליח ציבור אחר מנחה של ראש חדש אלול, שובו בנים שובבים. והיינו לעוררם שכלשון הזו מכריזים בשמי מרומים לעורר ישנים. (מועד לכל חי סי' ט"ו סוף אות ג'). ואמנם לא נהגו בכך כיום, אבל מה טוב אם אדם יזכיר לעצמו בכל יום שבשמים ממעל מכריזים על התשובה, ויאמר שובו בנים שובבים. [ועל ר' יצחק בלאזר תלמיד הגרי"ס זצ"ל, מסופר שאת כל השיעורים בחודש אלול היה מסיים בעמידת כל הקהל על רגליו וזעקת "השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם"].

כא. וירבה בימים אלו בלימוד זוהר ותקונים, משניות ותהלים. (מורה באצבע שם). והנה בענין תיקוני זוהר, הספרים המצויים כיום הנה הינם מחולקים לארבעים יום באופן שווה, אמנם בתיקוני זוהר הישנים חילקו אותם לפי סדר שאינו אחיד, ולמשל ביום ערב ראש חודש אלול את כל ההקדמה שהינה ארוכה מאוד ויש ימים שקוראים דף אחד, ולא התברר לי על איזה סדר סדרו זאת, אך זאת מצאתי בספר מועד לכל חי (סי' י"א אות י"ב) שכתב וז"ל: ואשרי אדם שילמוד התיקונים באלו הימים, כל תיקון של אותו היום דבר יום ביומו ולא יעבור, כי לכל דבר יש לו שורש וטעם וכונה, לכן טוב "שלא יקדים ולא יאחר", וכך היה מנהגו הטוב של עטרת ראשינו מורינו הרב המופלא חסין קדוש מר שארינו הפרד"ס זיע"א, ואפילו בזמן שהיה לו עול ציבור, היה פונה מכל הענינים ולומד חובת היום. עכ"ל. ומשמע שלא בחינם חילקו כך וצריך לקרוא בכל יום את יומו. ומלשון החמדת ימים (אלול פרק א) מבואר שמהר"ח הוא זה שחילקם כך, [שכתב: ומהר"ח זלה"ה היה מחלקם למ' חלקים חלק אחד בכל יום מאלה המ' יום מ"ח עד יום הכפורים. עכ"ל. והרי בודאי שהחלוקה שהיתה לפניו היא ע"פ הדפוסים הישנים, ואמר במפורש שנעשתה על ידי מהר"ח], וא"כ ראוי להקפיד בכך, אבל לא יפסיד בשל כך את אמירת התיקוני זוהר בחודש אלול, וכל אחד יעשה כפי יכולתו והעיקר שישתדל לסיים את ספר התיקונים עד יום הכפורים.

כב. זמן תשובה לכל היא בחודש המקודש הזה, ויזהר לפשפש במעשיו, טוב וישר שבכל לילה קודם שישן טרם אמירת וידוי יפושפוש ויחפש דרכיו ובמעשיו באותו יום, ויתודה וישוב, וכן יעשה מראש חודש אלול עד יום הכפורים, כי היה צריך לעשות כן כל ימיו בכל לילה, כמעשה צדיקים קראו בשמותם מארי דחושבנא (זוה"ק ח"ג קע"ח), ולפחות כה יעשה במ' יום הנוראים הללו. (מורה באצבע אות רמ"ג). ולא יעשה זאת ממש קודם השינה שאז דעתו בל עימו וממהר לישן, אלא יעשה זאת קודם שיהיה עיף, וזו עצה נפלאה והיא הדרך המובילה אל מסלול התשובה, וכמו שנאמר (איכה ג' מ') נַחֲפָשָׁה דַרְכֵינוּ ונַחֲקָרָה ונְשׁוּבָה עַד ה'.

טז. יש שכתבו שמנהג יפה למנות את הי"ג מידות באצבעותיו (בא"ח כי תשא ד'), ויש שכתבו שמאחר שישנה מחלוקת מהיכן מתחיל המנין ומה הם הי"ג מידות, לכן לא ימנם באצבעותיו (חזו"ע ימים נוראים עמ' ל"ג), וכן עיקר להלכה. [ואע"פ ששם הכתב הטעם מפני שאי אפשר להכריע מה היא האמת במנין הי"ג מידות, ובאמת שמשום הטעם הזה בלבד כן היינו יכולים למנות, שהרי מכיון שבזוהר (ח"ג דף קלא ע"ב) מפורש שהמידות מתחילות מ"אל" וכו', והלא במקום מחלוקת הפוסקים הקבלה תכריע, וכ"ש שלדעת הב"י (או"ח סי' קמ"א) הולכים אחר הזוהר אפילו כנגד כל הפוסקים, א"כ היה לנו להכריע שכדברי זוהר כך הוא המנין הנכון, אולם משום שלפי הסוד אין כל ענין לספור, והוא רק מנהג יפה לכיון ולהחשיב את הי"ג מידות, א"כ מכיון שבמנהג זה נולדה בו מחלוקת, עדיף שלא לעשותו ולצאת ידי חובת הכל, כן נלע"ד].

יז. מנהג טוב לומר אחר כל תפלה מזמור לדוד ה' אורי וישעי (תהלים טז), ובפרט מראש חודש אלול עד הושענא רבא. (מורה באצבע סי' ב' אות ל"ז). ואמנם החיד"א לא ביאר טעמו של מזמור זה, אמנם בדברי המקובלים מבואר שיש במזמור זה י"ג פעמים שם הו"ה ברוך הוא, והוא כנגד י"ג מידות של רחמים, ולכן דוקא הוא מתאים בימים אלה יותר מכל המזמורים. [ודע שבספרו סנסן ליאיר (סי' ה) כתב וז"ל: להצלה ושמירה יאמר מזמור לדוד ה' אורי וישעי כלו אחר כל תפלה מהשמונה עשרה, מראש חודש אלול עד מוצאי יום הכפורים, וכן בהושענא רבא. וכן הוא מנהג בעיר הקודש חברון שהשליח ציבור אומר אותו אחר עלינו לשבח וכו' בקול רם. ומה טוב לאומרו כל השנה אחר שמונה עשרה. ולפחות כל יום האומר ככונה אחר תפלת שחרית ימצא חיים. עכ"ל. וכאן יש ב' שינויים: א. שמשמע מתחילת דבריו שיאמר בכל ג' התפילות אחר העמידה ולא אחר עלינו לשבח. ב. שאומר עד יו"כ, וגם בהושענא רבא, ובימים שבינתיים לא אומרם. ומ"מ המנהג כיום כמנהג חברון שהזכיר לאומרם אחר עלינו לשבח, ומנהג הספרדים לאומרם כל השנה, וכן מסודר בסדוריהם].

יח. טוב ללמוד את הספר "תומר דבורה" בימים אלו, שכן הוא מסודר על ענין הי"ג מידות רחמים, ובודאי על ידי לימודו אותם הוא מעורר את השמים למעלה בשמים, [וזה בודאי פועל כל השנה אבל בפרט בימים אלו שנפתחים י"ג שערי רחמים], ובפרט שמתעורר לקיים את דבריו להזמות ליוצרו ולהתנהג במידות הרחמים, שאז בודאי ללא ספק ישפיע עליו שפע של רחמים. [ומענין לענין טוב לומר את התפילה המסודרת בלשון חכמים ח"ב סי' ה', שבנויה על י"ג מידות רחמים, ואע"פ שהרב כתב לאומרה בעשרת ימי תשובה, הנה לפי האמור זמנה בכל חודש אלול, ורק בבקשה יאמר בחודש הזה וישמט מילת "השביעי", וגם ישמט את כל האמצע מ"ובדברי קדש וכו' עד ממנו לברך הכל, וידלג לקטע האחרון ממש "רבון העולמים", וכנראה שמפני כך הרב לא הזכיר לאומרה בחודש אלול שאז היו צריכים להשמט את כל הקטעים, ולא כולם ידעו, וגם שהרב לא רצה להכביד על הצבור לאומרה כל חודש אלול, אבל מי שמחפש מה להתפלל הרי לפניו תפלות מסודרות היטב על דרך הסוד והשפעתם ותועלתם מרובה].

יט. אשר חנן לו אלהים עושר, חטאיו בצדקה יפרוק (=יפדה), וירבה בימים אלו בצדקה. (מורה באצבע אות רמ"ח). ובכל סכום הוא מקיים מצות צדקה, ולכן יהיו מטבעות של עשר אגורות וחצי שקל מצויים אצלו ובכל הזדמנות יתן צדקה ויכין בזה לקיים מצות עשה דאורייתא. ויש נוהגים לעשות את סדר מעשה הצדקה של הרש"ש בכל